

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicae, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

De Ordinis Sacramento Decisiones

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindellicorum, 1730

Decisio XXIV. Argumentum. Recensentur omnia Officia ad Subdiaconum Latinum, tam de Jure antiquo, quàm de Jure novo pertinentia. Eadem discutiuntur, & eruditionibus exornantur: præcipuè circa antiquas ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94570](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94570)

„demonstrationem illuminationis divinitus sub-
 „ministrata. Deinde jussu Pontificis Camifi-
 „um deponit & Sticharium induit, Pontifice
 „ipsum benedicente. Sed prius ad Orientem
 „versus ter Deum adoratur auctorem, & submi-
 „nistratorem illuminationem, qui Stichario si-
 „gnificatur, accedens. Porphyream quidem
 „vestem exuit, quæ Passionis indicium est, ut-
 „potè vibices adhuc sanguinolentas indicans:
 „sed album Sticharium demonstrat puriores glo-
 „ria Dei radios, amictumque perturbationis
 „expertem. Eum etiam cingunt, ut doceant,
 „eum non posse amplius vestem castitatis suo
 „arbitrio possidere, sed ipsam circa lumbos e-
 „jus in humilitate constringi per temperantiam,
 „& castitatem, cum in posterum uxorem duce-
 „re non possit.

„Adiens igitur Episcopum ab eo signatur,
 „quia JESUS, qui mortificatus est, & vivit,
 „ipsum inaugurat, & ipsi consecratur. Manus
 „quoque illi imponitur, quoniam Oratio à Deo
 „gratiam, & protectionem recipit. Ipsa autem
 „est ejusmodi: *Quia tu posuisti in Ecclesia Gra-*
 „*dius, & Ordines, hunc quoque suscipe, ut adstet*
 „*portis Templi sancti tui &c.* Et cum gratias e-
 „git, eumque signavit, mantile imponit Episco-
 „pus ejus humero, manibus autem deosculatus
 „tradit; ipse verò Episcopi manus deosculatus
 „hæc accipit. Huncque honorem ei defert, eo
 „quod hujusmodi ministerium consecutus est.
 „Episcopus autem manus extendit, & consueta
 „recipit; sicque ordinatus benedicitur, & salu-
 „tans Subdiaconos, ut factus ejusdem Ordinis,
 „ad eos abit, executurus Subdiaconorum mu-
 „nia; custoditque portas sacras, ne quis profa-
 „norum intra Sanctuarium ingrediatur; tangit
 „quoque Vasa sacra, & pulchro ordine ea dispo-
 „nit, ut Sacerdotes præparata invenientes do-
 „na deferant, & in maximo introitu ea suscipi-
 „ens, vasa, inquam, Sacra, quæ supersunt, con-
 „servat, & Ministris (sive Subdiaconis aliis) tra-
 „dit. Fas enim non est inferioribus, quàm isti
 „sunt, ea tangere. Catechumenos quoque ex-
 „pellit tempore constituto, cum scilicet dicit
 „Diaconus, *Catechumeni procedite.* In Litaniis
 „Crucem tenens cæteros præcedit. Subdia-
 „coni insuper Cereostata in divina Mensa, & Tri-
 „cerium Sanctuarii, & luminaria præparant, ac
 „adornant. Idè in omni sacra operatione cum
 „Episcopo interveniendum est, accedunt illi ad
 „Sacras portas post Diaconos, ibique Mysterio-
 „rum communione fruuntur. Sic se habent
 „ea, quæ ad Subdiaconos, sive Ministros per-
 „tinent.

Hucusque Simeon Archiepiscopus Theffa-
 „lonicensis, de quo Morinus in *Commentar. Hi-*
 „*stor. de Sacram. Pœnitentiæ* in adnotatione ad e-
 „jusdem Archiepiscopi Dialogum de eodem Pœ-
 „nitentiæ Sacramento, ita scribit: *Quando scri-*
 „*pserit Simeon mihi est ignotum. Sexcentis annis*
 „*maioris esse judicat Possévinus: sed multò junio-*
 „*rem existimo.* In præfatione autem ad ejusdem
 „Simeonis libellum de Sacramento Ordinis, sub-
 „dit idem Morinus: *Simeonem cap. 8. libri istius*
 „*mihi videtur innuere, se scribere cum Franci in*
 „*Græcia dominarentur.* Cæterum, cum non ita
 „facile sit ex historiis diffinire, quando Franci in
 „Græcia præliaverint, incertum remanet, quo
 „tempore Simeon prædictus viveret, ac scribe-

ret; sed ex supradicta ejus formula ordinatio-
 nis Subdiaconorum constat, iisdem Subdiaconis
 Græcis præter præparationem Vaforum Sa-
 cro- 32
 crom pro Sacrificio, injunctum fuisse munus
 custodiendi portas Templi, & accendendi Ce-
 reostata, & Tricerium; idest Candelabra, &
 Cereum triangulum, & sic per eosdem Græcos
 coacervatos esse in unum Ordines tres, scili-
 cet Ostiariatum, Acolythatum, & Subdiacono-
 natum; & hac de causa omittunt conferre eos-
 dem Ordines Ostiariatus, & Acolythatus, ut
 differimus supra *Decif. XVIII.* idcirco Subdia-
 cono Græci sunt potius similes Acolythi Latini-
 norum, quàm Subdiaconis, ut ait Emin. Card.
Bona Rev. Liturg. lib. 1. cap. 25. §. 16. in fine,
 quem refert, & ejus dictum approbat Bifflus in
Hierurgia Verb. Subdiaconus num. 194.

DECISIO XXIV.

ARGUMENTUM.

Recensentur omnia Officia ad Subdia-
 conum Latinum, tam de Jure anti-
 quo, quàm de Jure novo pertinen-
 tia. Eadem discutiuntur; & erudi-
 tionibus exornantur: præcipuè circa
 antiquas fidelium Oblationes in Mis-
 sa: Ablutionem Corporalium, cum
 Pallis, & Purificatoriis: Epistolæ de-
 cantationem: Patenæ etymon, ma-
 teriam, & usum: atque Crucis in
 Processionibus delationem. Tandem
 deciditur, An peccet mortaliter Sub-
 diaconus officia sua exercens mortali
 culpa gravatus?

SUMMARIUM.

- 1 Officia Subdiaconorum explicare utilissimum
- 2 Subdiaconi olim custodiebant portas Templi;
 & aquam ad lavandum manus Sacerdotis
 dabant, & n. 14.
- 3 Martyrum gesta colligere spectabat ad se-
 ptem Subdiaconos Romæ ex decreto S. Fa-
 biani Papæ.
- 4 Notarii septem prius deputati à S. Cle-
 mente.
- 5 Subdiaconi Nuncii Apostolica Sedis.
- 6 Nuncii Apostolici nunc sunt caractere Epi-
 scopali insigniti.
- 7 Oblationes fidelium in Missa cur sic dictum?
- 8 Offertorium in Missa cur sic dictum?
- 9 Oblationes in Missa factæ à fidelibus usque
 ad Annum MCC.
- 10 Oblationes aliæ erant pro Sacrificio Missæ,
 aliæ pro Ministris.
- 11 Oblationarius Subdiaconus quis esset?
- 12 Oblationum usus adhuc in Gallia servatus,
 & Mediolani.
- 13 Calicis, ac Patenæ delatio ad Altare offi-
 cium Subdiaconi antiquissimum.
- 14 Aquam ad lavandas manus Sacerdotis Sub-
 diaconi non dant.

- 15 Officia Subdiaconi ex Pontificali Romano quinque.
- 16 Aquam pro Sacrificio, non etiam Vinum Subdiaconus cur debeat preparare?
- 17 Vinum consecrare sine mitione aque non licet.
- 18 Aquam in Calicem Subdiaconus infundit.
- 19 Corporalis etymon, forma, & magnitudo
- 20 Palle parva materia, & forma. Et cur dicta Animetta?
- 21 Corporalia, & Palle quando à Laicis tangi non possint?
- 22 Purificatoria tangere illicitum.
- 23 Abluere Corporalia, Pallas, & Purificatoria spectat ad Subdiaconos.
- 24 Epistolam cantare in Missa pertinet ad Subdiaconum.
- 25 Epistola legitur in Missa ex Apostolorum instituto. Et quid ipsa significet?
- 26 Patenam vel obvolvutam tenet Subdiaconus in Missa solemni.
- 27 Patena S. Petri Chrysologi in Ecclesia Imolensi.
- 28 Patena vel obvolvuta mysterium.
- 29 Patena cur non teneatur à Subdiacono in Missis Defunctorum?
- 30 Pax cum Patena dari non debet, nec poni sub mento communicantium.
- 31 Crucem in Processionibus quando Subdiaconus deferat? Et quando non? Et num. 35.
- 32 Crucis delatio in Processionibus ritus antiquissimus.
- 33 Crucis Christi etymon, & materia.
- 34 Æthiopum devotio erga Crucem.
- 36 Crux à Regularibus velo tecta deferitur in Processionibus.
- 37 Crux Ecclesia Paduana cum amplissimo serico Vexillo.
- 38 Cruce se signant aliter Latini, & aliter Greci.
- 39 Subdiaconus in peccato serviens Missæ an peccet?
- 40 Preceptum naturale est res sanctas sancte tractare.

Revertens à Subdiaconis Græcis ad Latinos, horum officia, ac ministeria oportet explicare: quamvis enim Morinus de Sacris Ordinatis. part. 3. Exercit. 12. cap. 2. num. 2. dicat, explanationem hanc esse magis curiosam, quam necessariam, eò quia nunc, & ab aliquot sæculis officia Subdiaconorum adimpleant vel Laici in Missis privatis, vel Sacerdotes in solemnitatibus Sacrificiis; qui parùm attentè quæ sunt Diaconi, quæve Subdiaconi considerant, & officia huiusmodi transitoriè agunt; nihilominus hoc universaliter non est verum; quia in Cathedralibus, ac aliis Collegiatis Ecclesiis utriusque Cleri Sæcularis, ac Regularis, Subdiaconorum ministeria per eosdem Subdiaconos exactè observantur, & quo, par est, obsequio peraguntur, & ideo non inutile, sed expediens est de iisdem ministeriis differere, tum ad modernos Subdiaconos erudiendos in omnibus ad eorum gradum spectantibus. Clericati Tom. II. Lib. V.

tibus. Ut igitur facilius intelligantur ea, quæ ad ipsorum officium pertinent, distinguere oportet Jus antiquum, à Jure novo, nam ex utriusque Juris aspectu Studiosi conspiciunt, quæ olim fuerint Subdiaconorum functiones, nunc obsoletæ; & quæ adhuc subsistant, & habeantur in praxi. Quatuor sunt Jura antiqua loquentia de Subdiaconorum ministeriis, ac officiis.

Primum est in Constitutionibus Apostolicis per S. Clementem Papam conscriptis, in quibus lib. 8. cap. 11. ita dicitur: *Hypodiaconi stent ad januas, quibus mulieres ingrediuntur, ne quis egrediatur, neve aperiatur janua tempore oblationis; unus autem Hypodiaconus ministret aquam Sacerdoti ad lavandum manus.* Ex hoc canone discimus, quòd Subdiaconi in primitiva Ecclesia superintendebant custodiæ portarum Templi, ut debita præstaretur reverentia, quasi non sufficeret diligentia Ostiariorum; & dabant aquam Sacerdoti ad lavandas manus in Missa; quæ duo officia nunc receperunt ab aula, primum enim spectat ad Ostiarios, alterum ad Acolythos.

Secundum Jus antiquum extat in Epistola prima S. Fabiani Papæ Anno 240. impressa in tom. 1. Concilior. pag. mibi 354. in qua S. Pontifex ita loquitur circa initium: *Septem Subdiaconos ordinavimus, qui septem Notariis imminerent, & gesta Martyrum veraciter colligerent, nobisque rimanda manifestarent.* Quod etiam Vos omnes agere monemus &c. Ex quibus verbis deprehenditur, tunc demandatum fuisse Subdiaconis, gesta martyrum colligere, & in scriptis ponere; fuit enim Ecclesia semper sollicita usque ab initio, ne memoria gestorum per Martyres perderetur, ac quòd eorum cruciatus, tormenta, verba, & acta describerentur; ad quem effectum S. Clemens Papa id primum magna diligentia fieri à septem Notariis curavit, quibus S. Fabianus, ut accuratius id agerent, septem Subdiaconos præfecit, ut latè demonstrat Emin. Cardin. Baronius ad Annum Christi 238. & ibi Spondanus num. 1. & 2. Cum autem tyrannorum persecutiones cessassent, etiam finem habuit hoc officium Subdiaconorum; quos cæpit Sedes Apostolica mittere Nuncios in Provinciis, & eorum opera uti in Ecclesiastica disciplina vel tuenda, vel restauranda, ut testantur plures canones Decreti, qui sunt Epistolæ ad eosdem Subdiaconos Ministros Apostolicos transmissæ, ut videre est in cap. *Pervenit*, & cap. *Nunciatum*. 84. dist. item in cap. *Volumus* 16. qu. 4. in cap. *Cognovimus*, & cap. *De Lapsis*. 16. q. 6. in cap. *Abbatem in Monasterio*. 18. q. 2. & in aliis pluribus. Hoc officium pariter cessavit in Subdiaconis; nunc enim Summi Pontifices mittunt Nuncios suos caractere Episcopali insignitos; tum ad majorem Apostolicæ Sedis venerationem, tum ne ipsis Episcopi locorum, ubi mittuntur, subesse etiam in functionibus sacris detrectent.

Tertium Jus antiquum habetur in cap. *Cleros*. dist. 20. ubi de Subdiaconis hæc leguntur: *Subdiaconi sic appellantur, quia subjacent præceptis, & officiis Levitarum: oblationes enim in Templo Dei à fidelibus ipsi suscipiunt, & Levitis superponenda Altaribus deferunt.* Hæc verba innuunt magnum, & laboriosum ministerium, ac officium, cui antiquitus addicti erant Subdiaconi, scilicet colligendi oblationes panis, & vini pro Sacri-

Sacrificio Missæ, ac communione tum Cleri, tum Laicorum, quas in Ecclesia fideles exhibebant. Scire studiosos oportet, solitos olim fuisse quoscunque Christianos Sacrificio adstantes diebus Dominicis, ac festivis, post decantatum Apostolorum Symbolum, munera sua Altari offerre, undè pars illa Missæ vocata est *Offertorium*, quia tunc offerebantur à populis dona; & interim Psalmi plurimi à Choro decantabantur, quorum loco, nunc Versus unus legitur sub offertorii nomine. Mos ille offerendi munera duravit mille, & ducentis annis in Occidentali Ecclesia, ut demonstrat Morinus in tractatu de Sacram. ⁹ *Pœnitentie* libr. 6. cap. 17. num. 5. Emin. Card. Bona *Rerum Liturgic. Lib. 2. cap. 8. num. 4.* Magrius in *Hierolexic. Verb. Oblatio*, nec non *Verb. Offertorium*; & nos ostendimus in nostris Decisionibus De Sacrificio Missæ Decif. IV. num. 14. Spectabat igitur ad Subdiaconos has fidelium oblationes recipere; & separare eas, quæ pro usu Sacrificii erant, idest panem, & vinum, ab illis, quæ pro divino culto, & sustentatione ¹⁰ Ministrorum debebant deservire; nempe oleum, incensum, grana, ac pecunias, ut disserit Sarnellius in sua *Basilicographia* cap. 27. num. 1. & seqq. & selectum panem, & vinum, quod satis esset pro Sacrificio, & communione totius populi, Subdiaconus deferrebat ad Diaconum, & hic super Altare consecrandum à Sacerdote liante illum ponebat; hincque factum esse observat Sarnellius d. cap. 27. num. 15. quod Subdiaconus hæc agens vocabatur Subdiaconus oblationarius. Concordat Gonzalez in *Commentar. ad cap. Perniciosus* valde. 3. num. 2. de *Celebrat. Missar. tom. 3.* & in cap. *Causa*. 13. à num. 3. & seqq. De *Verb. signific. tom. 5.* ubi de his oblationibus Canones allegat, atque Concilia. Quadringentis ab hinc annis paulatim deferbuit celebris illa populorum devotio; & cessavit omnino oblationum usus in Missa, & sic obsoletum factum est hoc officium, ac ministerium Subdiaconorum ubique; etsi afferat Morinus d. ¹² cap. 17. num. 5. quod adhuc multa supersunt in Gallia istius antiquissimæ, & laudatissimæ consuetudinis vestigia; & Sarnellius in d. cap. 27. num. 16. subjungat: *Nella Chiesa Metropolitana di Milano sin' hoggi è in uso farsi le oblationi, come prescrive il Messale Ambrogiano; imperciocchè due Pecchioni dalla parte de gli huomini offeriscono tre Hostie, ed un Vaso di Vino bianco: lo stesso offeriscono dalla parte delle donne due Matrone.* Quantum denique Jus antiquum reperitur in cap. *Perleth. dist. 25.* in quo de officiis Subdiaconorum propriis ita registratur: *Ad Subdiaconum pertinet, Calicem, & Patenam ad Altare Christi deferre, & Levitis tradere, eisque ministrare: Urceolum quoque, & aquam, manile, & manutergium tenere; Episcopoque, & Presbytero, & Levitis pro lavandis ante Altare manibus aquam præbere.* Duo genera officiorum ad Subdiaconos spectantium in hoc canone describuntur. Unum est deferre Calicem, & Patenam ad Altare; atque Urceolos cum vino. & aqua pro Sacrificio; & hoc est in usu etiam nostris temporibus; omnia enim hæc Subdiaconi exhibent Diaconis in Missis solemnibus, ut Rubrica Missalis præcipiunt, & experientia testatur. Alterum est, præbere aquam Episcopo, seu Sacerdoti celebranti ad lavandas manus ante Altare,

ac manutergium ad eas tergendas porrigere; & hoc non observatur in praxi, expletur enim ab Acolythis, nam Subdiaconus, dum Sacerdos lavat manus, occupatus est in detentione Patenæ, de qua mox dicemus. Hucusque jus antiquum.

Jus novum circa Subdiaconorum officia habetur in Pontificali Romano sub Rubrica *De Subdiaconi Ordinatione*, ubi ea recensentur verbis istis: *Ad Subdiaconos spectat, Aquam ad ministerium Altaris preparare, Diacono ministrare, Pallas Altaris, & Corporalia abluere; Calicem, & Patenam in usum Sacrificii eidem offerre. Oblationes, quæ veniunt ad Altare panes Propositionis vocantur; de ipsis Oblationibus tantum debet in Altare poni, quantum populo possit sufficere, ne aliquid putridum in sacrario remaneat. Palle, quæ sunt in Subfractorio Altaris, in alio Vase debent lavari; & in alio corporales Palle. Ubi autem Corporales Palle lotæ fuerint, nullum aliud linteamen debet lavari; ipsaque lotionis aqua in Baptisterium debet vergi.* Hucusque Verba Pontificalis, quæ referuntur ab ipso Morino *Sacrar. Ord. part. 3. Exercit. 12. cap. 2. num. 2.* à Tamburino de *Sacram. Ord. lib. 7. cap. 3. n. 4.* à Bisso in *Hierurgia Verb. Subdiaconus*, numer. 194. §. 2. & ab Emin. Card. de Lauræa de *Sacram. Ord. disp. 6. num. 56.* Ex quibus verbis quinque Subdiaconi officia colliguntur. 1. Aquam ad ministerium Altaris preparare. 2. Diacono ministrare. 3. Pallas, & Corporalia abluere. 4. Calicem, & Patenam ad Aram portare. 5. Panem consecrandum, quantum sufficiat pro Communionem populi, deferre. De secundo, quarto, & quinto non est opus ut verba faciamus, cum ex jam dictis constet esse munia propria Subdiaconorum ministrare Diaconis, Calicem, & Patenam deferre ad Altare, ut quotidie experimur. De feligendo autem pane consecrando pro populi communione, cum jam cessent oblationes panis, quas antiquitus fideles faciebant in Missa, Subdiaconi non sunt amplius solliciti; & ab illis hoc officium in Parochos transivit, ad quos spectat tot particulas consecrare, quot opus habeant pro communicando populo.

Porro circa primum officium, *Aquam ad ministerium Altaris preparandi*, sciscitari possumus, cur Aquam, non etiam Vinum injungatur Subdiacono preparare? Puto respondendum ob duas causas. Prima, quia in duodecim transactis sæculis, quando fideles faciebant oblationes in Missa, offerebant panem, & vinum consecrandum, non autem aquam: idcirco officium erat Subdiaconi preparare aquam ad ministerium Altaris, immiscendam scilicet cum vino in Calice; quia nefas est consecrare vinum, & in eo aquam non miscere, cap. *Perniciosus* valde. De *Celebr. Missar.* ubi Gonzalez in *Commentar. num. 2. tom. 3.* Altera causa est, quia spectat ad Subdiaconum infundere aquam in Calicem postquam Diaconus in eo vinum posuit, ut præcipit Rubrica Missalis, idèd monetur à Pontificali Romano eandem aquam preparare, cum sit ejus officium, illam in Calicem ponere. Bisus ubi supra d. *Verb. Subdiaconus*, num. 195. §. 13.

Quò verò ad tertium Subdiaconi officium, idest *Pallas, & Corporalia abluere*; notandum est, Corpo-

Corporale (sic dictum, quia in eo ponitur Corpus Christi, ut ex Alcuino, & Gavanto notat Biffus *Verb. Corporale*, §. 3.) debet esse ex lino, longitudinis duorum palmorum cum dimidio, & totidem latitudinis, aut parum minus, etsi antiquitus esset multo majus, quia ejus extremitatibus cooperiebatur Calix; at nunc ad hoc utimur Palla parva; quo nomine vocabatur etiam ipsum Corporale, ut ait Gavantus *ad Rubr. Miss.* part. 2. tit. 1. num. 1. & Biffus *Verb. Palla parva* num. 3. quæ propterea & ipsa debet esse lineæ, non colorata, nec alterius materiæ; & vocatur vulgò *Animetta*, ex eodem Gavanto, & Bisso *d. num. 3. §. 3.* quia asservatur intra Corporale plicatum, veluti anima intra corpus. Utrumque autem Corporale, & Palla debet esse benedictum ab Episcopo, vel ab inferiori à Sacra Rituum Congregatione licentiam habente; & cum semel in Sacrificio Missæ adhibitum fuerit tam Corporale, quàm Palla, à Laicis, vel Clericis minorum Ordinum tangi non possunt, absque expressa concessione Episcopi, vel Privilegio Papæ (quo gaudent Conversi Religiosi ex Callisto III. Sixto IV. & Leone X. teste eodem Bisso *Verb. Patena*, §. 8.) & si ea tetigerint, peccant mortaliter secundum aliquos DD. at secundum alios venialiter tantum, cessante contemptu, ut disputando firmat, citatis pro utraque opinione Theologis. Diana Coordinatus *tom. 2. tract. 1. resol. 182.* desumpta ex veteri *part. 10. tract. 11. resol. 2.* Bonacina, & Palus apud eundem Biffum *d. Verb. Patena*, §. 8. qui omnes eandem prohibitionem tangendi advertunt vigere in Purificatoriis, postquam semel in Missa iisdem usus est Sacerdos. Porro Corporalia, Pallæ, & Purificatoria, munda, & nitida servari debent; & cum per usum immunda aliquantulum evaserint, tunc à Subdiaconis sunt abluenda; quia ex præscripto Pontificalis Romani ad eorum officium talis ablutio spectat juxta verba illa, quæ indicant modum servandum in iisdem abluendis; & quid agendum sit de ipsa lotionem, videlicet: *Pallæ, quæ sunt in substractorio Altaris (idest Tobalæ, quæ totam mentem Altaris cooperiunt, ut notat Magrius Verb. Substractorium) in alio Vasa debent lavari; & in alio Corporales Pallæ; (idest Corporalia, Animetta, & Purificatoria.) Ubi autem Corporales Pallæ lotæ fuerint, nullum aliud linteamen debet lavari; ipsaque lotionis aqua in Baptisterium vergi debet.* Porro, Corporalia, Pallæ, & Purificatoria post primam lotionem ab omnibus tangi possunt, imò traduntur Monialibus, vel aliis, ut melius dealbentur, & reficiantur. Biffus *d. Verb. Corporale*, §. 6. ubi DD.

His autem officiis de jure ad Subdiaconos spectantibus tria alia addiderunt Rubricæ Missalis, hic pariter referenda. Unum est, ut induti Alba, Tunicella, ac Manipulo cantent Epistolam in Missa solemni; antiquitus enim, ut dictum est supra *Decif. 22. num. 17.* Subdiaconi solam Albam vestiebant, non etiam Tunicellam, & Manipulum: sed in fine octavi sæculi usus invaluit ad majorem ministerii sacri venerationem, ut prædicta indumenta assumerent, & Epistolam cantarent. Magrius in *Hierolex. Verb. Subdiaconus col. 2. in fine*, ubi refert verba Amalarii Episcopi Trevirensis, qui vivebat Anno 830. quæ in *lib. 2. de Ecclesiast. Offic. cap. 11. 12. Doct. Clericali Tom. II. Lib. V.*

lia sunt: *Miror quæ de re sumptus usus in Ecclesia nostra, ut Subdiaconus frequenter legat lectionem (idest Epistolam) ad Missam, cum hoc non reperitur ex ministerio sibi dato in consecratione commissum; neque ex litteris Canoniciis, neque ex nomine suo.* Quare etsi antiquitus Subdiaconi non cantarent Epistolam in Missa, nunc ex usu, & consuetudine ab Ecclesia approbata eam cantant induti Tunicella, & Manipulo super Albam; & rationem hujus consuetudinis reddit Durandus in *Rat. Divin. Offic. lib. 2. cap. 8. num. 4.* quem citat, & approbat Biffus *d. Verb. Subdiaconus*, §. 4. scilicet quia cum introductum fuerit, ut Diaconus cantaret Evangelium in Missa, determinatum etiam fuit, quod Subdiaconus Epistolam legeret ad majorem Sacrificii venerationem; nam cum à SS. Apostolis institutum sit, ut Epistola legeretur in Missa, ut ex Dionysio, & ex S. Clemente ostendit Biffus *Verb. Epistola* §. 6. & ad Lectores spectaret illam legere. Hugo de S. Victore *lib. 1. de Cerem. Sacram. c. 34.* translatus fuit hoc officium de Lectoribus ad Subdiaconos, qui illam etsi minoris dignitatis, cantant ante Evangelium, ut animi audientium à minoribus ad majora se præparent, ut ait Gavantus *tom. 1. part. 1. tit. 10. num. 1.* addens etiam quod Epistola significat prædicationem S. Joannis Baptistæ, Evangelium verò Jesu Christi; qui voluit, illum esse sui ipsius Præcursores. Nunc itaque officium est Subdiaconi Epistolam in Missa cantare; ad quod demonstrandum, cum ordinatur, librum Epistolarum accipit ab Episcopo, ut explicuimus supra *Decif. XXII. num. 22.*

Alterum officium Subdiacono junctum est tenere Patenam velo involutam in Missa solemni juxta præscriptum Rubricæ Missalis ita dicentis: *Subdiacono deinde stanti in cornu Epistolæ (Diaconus) ponit in dextera manu Patenam, quam cooperit extremitatē veli ab ejus humero pendentis, qui vadit post celebrantem ante medium Altaris, & facta genuflexione ibi stat, sustinens eam elevatam usque ad finem Orationis Dominicæ.* Plura reperiuntur scitu digna apud Scriptores Ecclesiasticos circa hujusmodi sustinentiam Patenæ. Etenim ea Patena vocatur, quia patens est, & spatiosa. Magrius in *Hierolex. Verb. Patena*; subdens, quod in Liturgia S. Jacobi appellatur *Discus*, & in *Ord. Rom.* dicitur *Patina*, & quod in Imolensi Ecclesia adhuc conservatur Patena argentea S. Petri Chrysologi, qui fuit Ravennæ Episcopus, & vivebat Anno 440. & in eadem Patena est delineatum Altare, super quod est Crux, atque Agnus cum sequentibus carminibus circum circa insculptis.

Quem plebs tunc cara Crucis jam fixit in Ara,

Hostia sit gentis, primi pro labe parentis.

Ulterius refert Gavantus *tom. 1. part. 2. tit. 7. num. 9. litt. R.* teneri patenam à Subdiacono extremitatibus veli obvolutam ex Decreto S. Silverii Papæ, ut scribit Petrus de Ruiz in *suo Ceremoniali*. Sed hoc est intelligendum de velamine, quo tegitur ipsa Patena ob mysterium, quia significat latibulum Discipulorum propè passionem ex Innocentio II. in *lib. 2. de Myst. Miss.* cap. 19. non autem de hoc officio demandato Subdiaconis illam sic obvolutam sustinendi, quia Sanctus Silverius fuit creatus Papa Anno 536

no 536. & eo tempore fufinebatur Patena fic te-
 cta velo ab Acolyho, ut notat Magrius ubi
 fupra *verb. Patena*; & vix initio Octavi Sæculi
 Subdiaconus hoc accepit officium, ut mox di-
 ximus ex Amalario de cantanda Epiftola. Te-
 netur autem Patena à Subdiacono in manu
 dextera, quia ejus rotunditate fignificat æterni-
 tatem, quam felicem fperare nos docet, cum
 Calice per eundem Subdiaconum manu fini-
 ftra delato; idest ex tribulationibus hujus munda-
 di, ad dexteram tranfimus felicitatis æternæ,
 per Refurrectionem Chrifti, fignificatam in e-
 jusdem Patenæ detectæ post orationem Domi-
 nicalem, ad Altare delatione, ut ait idem Mag-
 rius ex Gemma, & Amalario, addentibus, in
 Miffis Defunctorum Patenam à Subdiaconis non
 teneri, quia in eis abefle debet omne fignum
 29 latitæ. Idem notat Biffus *Verb. Patena* §. 9. &
feqq.

Duo autem non funt ignoranda de Patena,
 fed memoriæ commendanda, quæ ponit ipse-
 met Magrius ubi proximè his verbis: Pax cum
 30 Patena non datur, ut in Epiftola S. Pii V. ad Ar-
 chiepifcopum Tarraconenfem die 8. Januarii 1571.
*Nec à ministris sub mento eorum, qui communica-
 turi funt, fupponi debet Patena, nifi quando Epi-
 fcopus communionem miniftrat, quod fit ratione
 majestatis adminiftrantis. Hæc omnia docent e-
 tiam Gavantus tom. 1. part. 2. tit. 10. sub num.
 9. Biffus tom. 2. Verb. Patena §. 14. & in Verb.
 Pax in Miffa §. 4. atque Bauldry part. 2. cap. 10.
 art. 1. num. 4. apud quos eruditiones multæ de
 initio, ac myfterio pacis, quæ datur in Miffa.*

Tertium officium noviter injunctum Sub-
 diacono est deferre Crucem in Proceffionibus;
 excepta feria quinta in Cœna Domini, quando
 Sacramentum deferretur in Sepulchrum, quia
 31 tunc alius Subdiaconus paratur, qui Crucem
 deferat; ille verò qui infervivit Miffæ affiftit Sa-
 cerdoti unà cum Diacono, & eidem celebranti
 miniftrant; prout etiam quando Proceffio cum
 Sanctiffima Euchariftia ftatim facienda est post
 completam Miffam Solemnem. Biffus *Verbo
 Proceffio* SS. Sacramenti numer. 226. §. 2. Et
*Verb. Subdiaconi officium feria V. in Cœna Domi-
 ni* num. 197. In reliquis autem Proceffionibus,
 & dum fit abfolutio fuper feputuris Defunctorum
 Crux deferretur, & deferri debet à Subdia-
 cono, qui Miffæ infervivit. Biffus *Verb. Abfo-
 lutio Defunctorum*, num. 45. §. 1. & Quartus in
 tract. de Proceffionib. feft. 1. punct. 8. numer.
 32 4. & eod. punct. 6. confid. 2. in princ. ad-
 vertens, Crucis prælationem, ubi incipit Pro-
 ceffio, efle Ritum antiquiffimum, de quo
 fcripferunt S. Cyrillus lib. 6. contra Julianum,
 Sozomenus libr. 1. cap. 18. Socrates libr.
 6. cap. 8. & Greferus de Cruce lib. 1. cap. 84.
 & lib. 2. cap. 30. fubdens, quòd Tertullianus
 fic teftatur de figno Crucis in lib. de Corona Mi-
 lit. cap. 3. *Ad omnem progreffum, ad omnem ad-
 itum, & exitum, ad veftitum, ad menfam, fron-
 tem Crucis fignaculo terimus.* Et S. Cyrillus Hie-
 rofolymitanus in Cathec. 12. & 17. *In omnibus
 Crux fiat, in panibus comedendis, in poculis biben-
 dis, in egreffu, & ingreffu, ante fomnum &c.* Et
 Divus Hieronymus ad Euftochium: *Ad omnem
 actum, ad omnem inceffum manus formet Crucem;*
 de quibus omnibus rationem reddit S. Leo Pa-

pa *ferm. 8. de Pafl.* dicens: *Quia Crux Chrifti
 eft omnium fons benedictionum; omnium caufa gra-
 tiarum.*

Crux autem dicitur à cruciatibus. cap. Nulli
 in fin. 3. qu. 1. & Crucem Chrifti ex quatuor 33
 lignis formatam fuiffe ait Gloffa in Clem. 1. de
 Summ. Trinit. nempe ex Cedro, Palma, Cu-
 preffo, & Oliva; undè Verfus:

*Ligna Crucis Palma, Cedrus, Cupreffus, O-
 liva.*

Et de illa plura fcribit Magrius in *Hierolexic.*
Verb. Crux; & præcipuè erga ipfam plurimùm
 devotos efle Æthiopes; nam Laici eam in collo 34
 appenfam femper ferunt; in manu autem Mona-
 chi, & reliqui Ecclefiaftici, ficut & eorum Im-
 perator. Hoc idem faciunt Moscovitæ; fed hunc
 mifcent errorem credentes, fe fatisfacere præ-
 cepto audiendi Sacrum in diebus feftis, fi fe
 fignent figno Crucis. Igitur in Proceffionibus
 Crucem deferre fpectat ad Subdiaconum medi-
 um inter duos Acolythos cum candelabris, &
 candelis accenfis, ut præfcribit Rituale Ro-
 manum de Proceffione in die Fefto Purific. B. M. 35
 V. nec non de Proceff. in die Palmar. Hinc ex
 more antiquiffimo Subdiaconus deferret Crucem
 ante Romanum Pontificem equitantem, ut no-
 tat Emin. Card. Baronius Anno Chrifti 855. &
 ibidem Spondanus num. 4. Regulares autem in
 Proceffionibus nudam Crucem ferre nequeunt,
 fed cum velo in ea pendenti ex Decreto Sac. 36
 Rit. Congreg. 14. Januarii 1617. teftè eod. Mag-
 rio ubi fupr. col. 3. Paduæ Illuftriffimum, ac Re-
 verendiffimum Capitulum Ecclefie Cathedralis
 ab immemorabili tempore, & ex antiquis ejus
 Privilegiis deferre facit in Proceffionibus Cru-
 cem oblonga, rubeaque in hafta, à qua pendet
 ampliffimum purpureum ex Serico Vexillum;
 de quo ita loquitur Eques Urfufus in fua Hift. 37
 Patav. ad Annum Chrifti 1089. pag. 254. *E per-
 che di quefti honori n'era ftato interceffore il Vefco-
 vo (Milone) perciò ne volfe anco à parte il Ca-
 pitolo Padovano, onde da quel tempo in quà le
 procurò l' honore di poter portare, come tuttavìa
 portano li Canonici nelle Solemnità, e Proceffioni,
 pendente da un Hafta roffa, un gran Purpureo
 Stendardo.* Plurimas eruditiones de figno San-
 ctæ Crucis, de ejus delatione, ac pofitione tum
 in Altari, tum in indumentis facris, ac de plu-
 ribus ejus infra annum feftivitatis in utraque
 Ecclefia Græca, & Latina reperiet Lector apud
 prædictum Magrium dift. Verb. Crux. qui col. 5.
 in fine notat, nos Latinos muniri figno Crucis
 manu dextera aperta è fronte ad pectus, dein-
 de à latu finifiro ad dextrum in fignum, quòd
 virtute Sanctæ Crucis de miferiis tranfimus ad
 felicitatem: at Græci fe fignant à dextera ad 38
 finiftram ad fignificandum, prædicationem Cru-
 cis tranfium feciffe ab Hebræis ad ipfos.

Corollarii loco quis inflabit, & requireret,
 An Subdiaconus exercens fupradicta omnia of-
 ficia, vel eorum aliquod in peccato mortali pec-
 cet mortaliter? Negativè relponder Diana part. 3.
 tract. 4. refol. 194. alias 195. quæ invenitur repo- 39
 fita in Coordinato ejus opere tom. 2. tract. 5. refol.
 118. ubi pro hac opinione allegat Vafquesium,
 Sotum, Suarezium, & alios, qui ratione has adfe-
 runt, quòd horum officiorum exercitium non eft
 opus tam fàctum, & quòd non reperitur præce-
 ptum de eis obeundis in ftatu gratiæ. At fententi-

contrariam, affirmantem, quod Subdiaconus prædictus peccet mortaliter, amplectuntur saniores Theologi ex doctrina S. Thomæ in 4. dist. 24. artic. 3. Angelus Verb. Clericus. 8. Sylvester eod. Verb. 2. Cajetanus 2. 2. q. 6. art. 2. Victoria de Ministr. Baptismi, q. 29. Navarrus in Man. cap. 25. num. 72. Lessius in 3. part. q. 64. art. 6. dub. 1. num. 10. Sæ Verb. Ordo. num. 31. & præter Toletum, Molanum, & alios Filliucius tom. 1. tract. 1. cap. 6. num. 87. cum quibus sentio esse tenendum; siquidem nimis lacrymabile est asserere officia Subdiaconi non esse tam Sancta, cum imò sint Sanctissima, ex peculiari Ordine Sacro emanantia, & tam proxima Sacrosancto Eucharistiæ Sacrificio, ad quod celebrandum Vasa Sacra ipse Subdiaconus cum materia panis, & vini Diacono porrigit, & aquam in Calicem infundit, sacris indutus vestibus cum manipulo Epistolam cantat, & Patenam Sacram, in qua Sacratissima Hostia est reponenda, in manu sua tenet. Quomodo in hoc Subdiacono existente in mortali peccato verificabitur id, quod scriptum est in Psal. 25. 6. *Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo Altare tuum Domine?* Et illud: *Ego autem in innocentia mea ingressus sum?* ibid. Vers. 11. Nonne ablonum à pietate est, non dari præceptum, de his ministeriis Sacris in statu gratiæ, & absque mortali culpa, conscientiam ministri aggravante, explendis? Nonne extat præceptum naturale sanctè tractandi res, & actiones Sacras, de quo S. Thomas in 4. dist. 5. q. 2. art. 2. quaestunc. 4. Igitur huiusmodi Subdiaconum reum esse culpæ mortalis, ac Sacrilegum censeo, quotiescunque aliquod ex officiis præenarratis in hac Decisione solemniter exercet, ut etiam de Acolythis in mortali servientibus dictum est supra in Decis. XX.

DECISIO XXV.

ARGUMENTUM.

Cum duæ sint Subdiaconorum principales obligationes, Recitatio Divini Officii, atque observantia Castitatis; de prima agitur in hac, & in sequenti Decisione. Explicatur quid sit Divinum Officium? Modus illud recitandi, & Quot nominibus vocetur? Plura curiosa, sed utilia dubia de eo resolvuntur: præsertim, An Officii recitatio sit de Jure Divino, vel de Jure humano? Quando hæc coeperit in Ecclesia? Breviarium à quibus sit compositum, ac reformatum? Ad illud tenentur Beneficiati, Professi, Moniales, & Ordine Sacro initiati. Sed an hi omnes extra Chorum sub mortali?

SUMMARIUM.

- 1 Subdiaconorum obligationes duæ, Divinum Officium, & Castitas.
- 2 Officium Divinum quid sit?
- 3 Oratio Vocalis duplex, Publica, & Privata.
- 4 Officium recitandum est voce articulata.
- 5 Vox quanta esse debeat in Officio recitando?

- 6 Alternatim recitans Officium cum alio satisfacit.
- 7 Choro addictus non satisfacit si de per se solus recitet, & multo minus si nihil recitet.
- 8 Consuetudo Canonorum non recitandi officium in Choro cum Choro est abusus, nec salvat eorum conscientias.
- 9 Officium Divinum recitandum juxta formam ab Ecclesia præscriptam.
- 10 Officium Divinum pluribus nominibus nuncupatur hic relatis.
- 11 Obligatio recitandi Officii an sit de Jure Divino, vel humano?
- 12 Argumenta, quod sit de Jure Divino.
- 13 Orare tenentur omnes fideles ex Præcepto Divino, & naturali.
- 14 Argumentum valet ab Etymologia vocabuli.
- 15 Officium Divinum est de Jure humano.
- 16 Collegiata Ecclesiæ Patavinae, in quibus abolita est recitatio horarum Canoniarum.
- 17 Papa non potest dispensare contra Jus Divinum.
- 18 Navarrus, dum esset Scholaris, petiit dispensari ab Officio Divino.
- 19 Officium quo ad debitum est de Jure Divino, quo ad ritum de Jure humano.
- 20 Papa commutat, non dispensat Officium Divinum.
- 21 Psalmodia in Ecclesia quando coeperit?
- 22 Officiorum antiquorum quinque diversa genera. Et quæ?
- 23 Apostoli instituerunt septem Canonicas Horas
- 24 Alterna psalmorum recitationis in Choro quis Auctor?
- 25 Breviarium à quibus compositum?
- 26 Gloria Patri, &c. in fine uniuscujusque Psalmi quis ordinavit?
- 27 A Gregorio VII. prohibita Matutina brevia per annum.
- 28 Breviarium reformatum jussu Innoc. III. & Gregorii IX.
- 29 Restitutum à S. Pio V. Anno 1568.
- 30 Recognitum à Clemente VIII. & Urbano VIII.
- 31 Obligati quinam sint ad recitationem Breviarii?
- 32 Beneficiati tenentur quotidie solvere pensum Officii Divini.
- 33 Cardinalis non ordinatus an teneatur recitare Breviarium?
- 34 Possessio beneficii requiritur pro recitatione Breviarii.
- 35 Beneficiati quando excusentur, vel non, à Breviario.
- 36 Beneficium tenue an obliget ad recitationem Officii?
- 37 S. Pii V. Bulla circa restitutionem fructuum à beneficiatis.
- 38 Pensionarii non ordinati in Sacris tenentur recitare Officium B. Mariæ Virg.
- 39 Restitutio fructuum ob omissum Officium obligat in conscientia.